

Summary

Latkovska T. The Financial State Policy in the Sphere of Banking Activity. — Article.

The lack of a legislative definition of the financial policy calls for need to consider the issue under discussion. The author gives her own definitions of financial policy, banking activity, financial policy in banking activity and determines the major trends of the realization this policy in the sphere of banking activity taking into consideration the up-today status of the state financial policy.

Keywords: financial policy, banking activity, financial policy in the sphere of banking activity.

УДК 347.781.5

А. В. Кирилюк

ДИНАМІКА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ЗА ЛІЦЕНЗІЙНИМ ДОГОВОРОМ НА ВИКОРИСТАННЯ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ

Характеризуючи динаміку відносин за ліцензійним договором на використання літературних творів, варто приділити увагу тому, що норми ЦК України щодо укладення, зміни та припинення цивільно-правових договорів поширюються і на договори у сфері інтелектуальної власності.

Відповідно до ст. 627 ЦК України сторони ліцензійного договору є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. Як вірно зазначається у цивілістичній літературі, процес укладення договорів визначений самою природою відповідної конструкції: якщо сенс договору полягає у досягненні згоди, то тим самим його укладення передбачає волевиявлення кожної зі сторін і його збіг [1, 154].

Первинною стадією (етапом) існування будь-якого договірного зобов'язального правовідношення, як правило, є стадія укладення договору, функціонально наділена правоутворюючим характером і перетворенням фактичних дій у зобов'язально-правові відносини, які виникають із договору.

Укладання договору — це нормативно закріплені взаємні дії сторін, спрямовані на встановлення договірних відносин та визначення змісту договірного зобов'язання [2, 165].

Укладення договору передбачає вчинення сторонами взаємних дій по визначенню та узгодженню умов договору. Договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору (ст. 153 ЦК УРСР, ст. 628 ЦК України).

Процес укладення договору є діяльністю, по-перше, по вибору сторони майбутнього договору; по-друге, по узгодженню істотних умов договору; по-третє, по оформленню договору, якщо законом встановлена певна форма [3, 7].

Розглядаючи питання про зміну договору, слід звернути увагу на те, що ст. 625 ЦК України надав сторонам можливість самостійно передбачати в договорі такі підстави.

Припинення ліцензійного договору на використання літературного твору означає припинення зобов'язального правовідношення, що виникло між автором і користувачем твору на основі укладеного ними ліцензійного договору, що приводить до скасування прав та обов'язків його учасників, а іноді навіть до покладення на одного з них негативних наслідків вказаного юридичного факту.

Слід зазначити, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» не містить ніяких спеціальних підстав для припинення ліцензійних договорів, тому це питання регламентується в основному нормами ЦК України.

Договори можуть припинятися з різних підстав. Одні з них настають незалежно від волі сторін, інші, навпаки, припускають прояви волі сторін, кожна з яких користується наданим їй правом.

Найбільш поширеною підставою для припинення дії ліцензійних договорів є закінчення строку їх дії або їх виконання. Оскільки найчастіше за цей період сторони виконують свої обов'язки за договором, то виконання є самостійною підставою припинення договору. Проте, як відзначає О. П. Сергеев, сторони додатковим договором можуть продовжити строк дії договору, але якщо автор проти цього, заперечує, договір припиняється [4, 97].

На практиці можливі випадки, коли видавництво, що опублікувало твір, може бути не зацікавлене в його перевиданні, недивлячись на те, здійснило перевидання меншу кількість разів, ніж мала на це право згідно з договором в межах строку його дії. В цьому випадку може передбачатися умова про можливість дострокового припинення його дії.

Підставою припинення договору може виступати неможливість його виконання через обставини, що не залежать від автора. Такими обставинами можуть бути різні події — стихійне лихо, деякі явища громадського життя, війна тощо. Ліцензійний договір буде припинений і в тому разі, коли літературний твір випадково загинув без вини автора, — передавати користувачеві немає чого, але автор в цьому не винен, тому він звільняється від відповідальності.

Підставою для припинення чинності ліцензійного договору можуть бути смерть автора, ліквідація юридичної особи без правонаступництва.

Необхідно відзначити, що смерть автора тягне різні наслідки. Ліцензійний договір на використання літературного твору може бути припинений у зв'язку зі смертю автора тільки за відсутності спадкоємців. Визначаючи момент, з якого слід вважати договір припиненим, за загальним правилом слід керуватися нормою, згідно з якою зобов'язання вважаються припиненими з моменту досягнення згоди сторонами про розірвання договору, а при розірванні договору в судовому порядку — з моменту вступу до законної сили рішення суду про розірвання договору.

У разі ліквідації юридичної особи без правонаступництва взаємні претензії сторін (по поверненню виплаченого авторові авансу і так далі) приймаються в певні строки.

Припинення ліцензійного договору можливе шляхом його розірвання за ініціативою сторін. Сторони можуть достроково розірвати договір за взаємною

згодою у письмовій формі з повідомленням про це відповідний орган, що здійснив реєстрацію. «Свобода» договору, мабуть, говорить сама за себе, дозволяючи сторонам самим вирішувати і це питання. Думається, що розірвання договору повинно бути пов'язано з поведінкою сторін. Істотне порушення умов договору, пов'язане з невиконанням або неналежним виконанням умов договору, є підставою для його розірвання. Якщо договір був розірваний внаслідок істотного порушення його умов однією зі сторін, інша сторона має право вимагати відшкодування збитків, заподіяних розірванням договору. Договір слід вважати припиненим з моменту, коли автор довів до відома користувача про своє бажання розірвати договір.

Законодавством передбачено окремі способи, за допомогою яких сторони за згодою між собою можуть змінити чи розірвати договір. Наприклад, шляхом новації (ст. 604 ЦК України), наданням їм виконання відступного (ст. 600 ЦК України). Утім законом чи договором право сторін на розірвання (зміну) договору за згодою між собою може бути обмежене. Так, наприклад, відповідно до ч. 3 ст. 636 ЦК України, якщо інше не встановлено договором або законом, сторони, які уклали договір на користь третьої особи, з моменту вираження цією третьою особою наміру скористатися своїм правом, не можуть розірвати або змінити договір без її згоди.

Законодавством передбачені підстави для одностороннього розірвання договору. При цьому не вказується на необхідність звернення до суду. У подібних ситуаціях за стороною визнається певне право, яким вона може самостійно розпорядитися. Для цього сторона не потребує рішення суду, при розірванні договору на вимогу однієї зі сторін, якщо інше не передбачене в Законі або договорі.

Ліцензіат має право розірвати договір у випадку, якщо на момент укладення ліцензіар (автор) на має авторського права на об'єкт договору. При розірванні договору за даною підставою ліцензіар зобов'язаний повернути всю суму винагороди, отриману за договором.

Ліцензіар має право розірвати договір в наступних випадках:

- повторного порушення ліцензіатом обов'язку виплачувати винагороду ліцензіару;
- ненадання ліцензіатом можливості ліцензіару ознайомитися з документами про використання літературного твору;
- перевищення територіально-галузевих меж переданих ліцензіату прав на використання літературного твору чи за використання не визначеним в договорі способом.

Від розірвання (зміни) договору треба відрізнити односторонню повну або часткову відмову від виконання договору. Одностороння відмова від виконання договору (в повному обсязі або частково) здійснюється без звернення до суду, і, відповідно, в силу самого факту її здійснення договір вважається розірваним, а при частковій відмові — зміненим. Одностороння відмова від договору і виконання договору можливі лише у випадках, коли вони прямо передбачені законом або договором.

Як правило, можливі дві ситуації для односторонньої відмови від договору. По-перше, коли ліцензіат почав використання об'єкта до настання права на це і, по-друге, коли ліцензіат своєчасно не почав використання об'єкта.

Підстава для односторонньої відмови ліцензіаром від договору у разі порушення ліцензіатом встановленого договором строку початку використання об'єкта права інтелектуальної власності доречна за наявності однієї з двох умов: видачі виключної ліцензії або ж, коли розмір ліцензійних платежів залежить від обсягу використання об'єкту. Усі інші екстрені випадки з урахуванням конкретних обставин сторони самі можуть передбачити у договорі [5, 159].

Змінити або розірвати договір, якщо згода сторін про це не досягнута, можна на вимогу зацікавленої сторони лише у судовому порядку і лише за наявності певних підстав.

Такими підставами можуть бути: істотне порушення договору другою стороною та інші випадки, встановлені договором або законом. Істотним слід вважати таке порушення договору, яке тягне для другої сторони неможливість досягнення мети договору.

До другої групи підстав, що надають право вимагати зміни або припинення договору, належать підстави, прямо передбачені ЦК України, іншими актами законодавства або договором.

Не повинно бути ніяких сумнівів відносно права ліцензіата розірвати договір, якщо своїх обов'язків за договором не виконав хоча б один з співавторів. Ліцензіат вправі розраховувати на те, щоб отримати готовий до використання твір. Частина твору, створена співавторами, які виконали свої обов'язки, має бути схвалена і прочитана у якості виконання лише у тому випадку, якщо ліцензіат згоден змінити договір, зокрема скорегувати його об'єкт. Те саме стосується і творів, що створюються при нероздільному співавторстві. Якщо будь-хто з співавторів участі у їх створенні не приймав, а рештою співавторів був наданий закінчений твір, вимагається згода ліцензіата на зміну умов договору.

Слід також звернути увагу на можливість визнання правочину недійсним. На відміну від укладеного договору правочину недійсний правочин це акт, який здійснився, однак в силу наявних у нього недоліків не має правової сили. Неукладений правочин ніколи не існував та існувати не міг, тому правової сили не мав. Визнання правочину недійсним сід також чітко вдмежовувати від розірвання договору та визнання його неукладеним. Зокрема, підставою для розірвання правочину недійсним слугує невідповідність вимогам закону, а підставою для розірвання правочину — неналежне виконання або невиконання його умов чи умов, встановлених для такого правочину законом. В останньому випадку договір на момент його укладення не містить порушення закону. Слід зазначити, з неукладеного правочину не виникають договірні зобов'язання і він не породжує жодних цивільних правовідносин. У свою чергу, недійсний правочин не породжує тих правових наслідків, які притаманні правочинам даного виду, але разом з тим, він породжує правові наслідки, які випливають з його недійсності, зокрема, його наслідками є те, що сторони зобов'язані повернути все те, що одержали на виконання цього пра-

вочину, а в разі неможливості такого повернення — відшкодувати вартість того, що одержано [6, 132–133].

У разі невиконання або неналежного виконання своїх зобов'язань за ліцензійним договором на використання літературного твору, сторони несуть відповідальність за порушення авторського права.

Враховуючи цивільно-правову природу ліцензійних договорів, за їх порушення переважно настає цивільно-правова відповідальність, яка передбачена чинним законодавством, так і встановлена сторонами договору безпосередньо в договорі. Її можна визначити як міру державного примусу майнового характеру, що застосовується з метою відновити порушений стан і задовольнити потерпілу сторону а рахунок сторони, яка порушила договірне зобов'язання.

У юридичній літературі підставою цивільно-правової відповідальності традиційно визнається правопорушення, під яким прийнято розуміти таку, що суперечить закону дію або бездіяльність, що іноді об'єднується одним терміном «протиправна поведінка».

Елементами правопорушення є: об'єкт — суспільне відношення, врегульоване нормами цивільного права; об'єктивна сторона — наявність шкоди, протиправна поведінка та причинний зв'язок між протиправною поведінкою (бездіяльністю) правопорушника і шкодою, що настала; суб'єкт — учасники правовідносин; суб'єктивна сторона — вина (провина).

Аналіз всіх норм ЦК України, які передбачають положення про відповідальність за невиконання або неналежного виконання зобов'язань, що регламентують заходи відповідальності, що підлягають застосуванню за різні порушення конкретних видів зобов'язань, дозволяє зробити висновок про те, що українське цивільне право, а відповідно і авторське, виходить з наявності двох форм вини: умисел та необережність. Ст. 1193 ЦК України виділяє поняття грубої необережності і ступені провини правопорушника. Частина 1 ст. 1167 ЦК України передбачає наявність вини як необхідної підстави для відповідальності.

Як вже наголошувалося, норми цивільного права безпосередньо розповсюджуються на авторські відносини. У питаннях відповідальності за порушення зобов'язань законодавець як раніше, так і нині дотримується правила, що у разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання боржником він зобов'язаний відшкодувати кредиторіві заподіяні ним збитки. Для притягнення боржника до цивільно-правової відповідальності у формі відшкодування збитків необхідно, щоб ці збитки виникли [7, 278].

Особливістю відповідальності за порушення авторських прав є можливість автора відповідно до ч. 1 ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» обирати способи захисту своїх авторських прав.

Для договорів про відчуження прав, ліцензійних договорів і договорів авторського замовлення (а не тільки договорів авторського замовлення, як це зараз передбачено Законом України «Про авторське право і суміжні права»), укладених автором, ЦК України встановлюються особливі правила відносно відповідальності автора за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

По-перше, відповідальність автора буде обмежена сумою реального збитку, заподіяного іншою стороною (договором можна обмежити відповідальність автора ще більше).

По-друге, автор відповідає тільки за наявності вини.

По-третє, відносно договору авторського замовлення автор в якості підстави звільнення себе від відповідальності може посилатися на те, що порушення ним договору було викликано творчою невдачею (але наявність творчої невдачі треба буде довести, якимось проілюструвати складнощі із створенням твору, а не просто заявити про таку невдачу).

Ще одне питання, пов'язане з обігом прав на твір, це можливість звернення на них стягнення. За загальним правилом, на таке майно може бути звернене стягнення, і ЦК України прямо говорить про це. Проте для автора і його спадкоємців зроблено виняток — на належні їм виключні права звернення стягнення не допускається. Це не стосується прав вимоги автора до інших осіб по укладених договорах, а також доходів, отриманих від використання твору, — вони можуть бути предметом стягнення. Якщо автори живуть за рахунок своїх творів, то суспільство зацікавлене в тому, щоб забезпечити їм можливість отримання такого доходу і тим самим стимулювати їх творчу діяльність.

Крім відшкодування збитків цивільно-правова відповідальність, яка настає за невиконання чи неналежне виконання договору передбачає сплату неустойки (штрафу, пені). Згідно з частиною другою ст. 551 ЦК України, якщо предметом неустойки є грошова сума, її розмір встановлюється договором або актом цивільного законодавства. Розмір неустойки, встановлений законом, може бути збільшений у договорі.

Тобто відповідно до вимог чинного законодавства сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд, тому встановлена сторонами у договорі відповідальність за прострочення виконання зобов'язання у більшому розмірі не суперечить матеріальному праву України та відповідно не тягне за собою правових наслідків у вигляді визнання договору недійсним.

Основною метою відповідальності за ліцензійним договором є відновлення порушених прав і законних інтересів потерпілої сторони за рахунок порушника.

Література

1. Брагинский М. И. Договорное право. Общие положения / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. — М. : Статут, 1997. — 682 с.
2. Бервено С. М. Проблеми договірної права України : монографія / С. М. Бервено. — К. : Юриком Інтер, 2006. — 392 с.
3. Дерезьянко Г. Ф. Договор / Г. Ф. Дерезьянко. — Новосибирск, 1966. — 22 с.
4. Сергеев А. П. Гражданское право : учебник. Ч. 3 / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстова. — М. : Проспект, 1998. — 553 с.
5. Крижна В. М. Правове регулювання ліцензійного договору за законодавством України // Вісник господарського судочинства. — 2004. — № 4. — С. 155–159.
6. Жеков В. І. Деякі питання визнання договору недійсним або неукладеним // Університетські наукові записки. — 2005. — № 3 (15). — С. 129–133.
7. Харитонов Є. О. Цивільні правовідносини : навч. посіб. / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонова. — К. : Істина, 2008. — 304 с.

Анотація

Кирилюк А. В. Динаміка зобов'язань за ліцензійним договором на використання літературних творів. — Стаття.

У статті приділяється увага питанню укладення, зміни та припинення ліцензійного договору на використання літературних творів. Досліджено порядок притягнення до відповідальності за порушення авторських прав. Визначено особливі правила притягнення до відповідальності автора за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків.

Ключові слова: динаміка відносин, ліцензійний договір, літературні твори, укладення договору, зміна договору, припинення договору, відповідальність, автор, невиконання договору, неналежне виконання договору, збитки, неустойка.

Анотация

Кирилюк А. В. Динамика обязательств по лицензионному договору. — Статья.

В статье уделяется внимание вопросу заключения, изменения и прекращения лицензионного договора по использованию литературных произведений. Исследован порядок привлечения к ответственности за нарушение авторских прав. Определены правила привлечения к ответственности автора за неисполнение или ненадлежащее исполнение своих обязанностей.

Ключевые слова: динамика отношений, лицензионный договор, литературные произведения, заключение договора, изменение договора, прекращение договора, ответственность, автор, невыполнение договора, ненадлежащее выполнение договора, убытки, неустойка.

Summary

Kirilyuk A. V. Dynamics of Obligations Under the License Agreement. — Article.

The article focuses on the issue of making, modifying, and terminating the license agreement for the use of literature. Studied order suing for copyright infringement. Defined specific rules to bring the author for failure or improper performance of duties.

Keywords: dynamic relations, the license agreement, literary, contract, change agreement, termination, liability, author, contract failure, improper performance of contract, damages, penalties.

УДК 347.77

А. С. Колісник

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ЛІЦЕНЗІЙНИХ УГОД КОМП'ЮТЕРНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В умовах формування ринку інтелектуальної власності значення договірних відносин виходить на перший план як основний засіб реалізації права на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Під тиском інформаційних технологій формується нова структура розповсюдження та використання договорів (ліцензійних угод), особливо на базі мережних комунікацій. Ефективність авторського права в цифровому середовищі падає, у зв'язку з цим власники авторського права й інші розповсюджені програм починають усе більше покладатися на захист своїх інтересів за допомогою договору, а в деяких випадках, в залежності від виду програмного забезпечення, ще й на технічні засоби захисту.

В матеріальному світі користувач, використовуючи твір, досить рідко вступає у формальні відносини на основі договірної ліцензії. На відміну від мате-